

АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!
Т. Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННО-СОБОРНИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редактує: С. Зеркаль

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статті, поезії, наукові праці то-що редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів виразно це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Передплата виносить: річно 3.50 дол., піврічно 1.80 дол. Поодиноке число 30 цент.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

Рік V.

Новий Йорк, Квітень 1957.

Чис.4/52/.

З М І С Т..

1. Павло Грабовський - Заспів	Стор. 71.
2. Вас.Онуфрієнко - Релігія чи розум.	" 72.
3. Ред. - Приклади "християнської релігії і моралі".....	" 76.
4. М.Шаповал - Мандрівне. Продовження.	" 77.
5. С.Зеркаль - Минулість і майбутність України. Продовження	" 83.
6. С.Зеркаль - IV. Сесія УНРади і що далі?.....	" 87.
7. Нові видання - Ельдорадо.	" 89.
8. Квітень місяць приносив нещастя України. Дати подій....	" 89.
9. С.П.- Як наші патріоти розуміють вільну Україну.....	" 89.
10. Оголошення.....	" 90.

++++++

Павло Грабовський.

9.IV.1864 - 18.V.1902 - 9.IV.1957.

Народився поет Павло Грабовський, син Арсена, паламаря, в Охтирському повіті на Слобожанщині 9 квітня 1864 року. Вчився в охтирській бурсі, а 1879 р. перейшов у харківську семінарію, але не скінчив, бо 1882 р. був заарештований, звільнений із семінарії і до 1885 р. підтриманий під поліційним доглядом. Того ж року, весною, він переїхав у Харків і став працювати при часописах. В осені взято його до війська, і як "неблагонадежного" вислано в Ташкент, де мав відбути свою військову службу. На другий рік, за українську працю, він був знова арештований, а 1888 року засланий у Іркутську губернію, Сибір, Тут він помер 18 травня 1902 року, на сухоті, як один з мучеників Московського царського режиму, який так вороже ставився з одного боку до всяких проявів поступової думки, а з другого до національних виживальних ідей, особливо визволення України, котрого Грабовський був сміливим і послідовним заступником.

Літературно працювати став Грабовський у дев'ятдесятих роках. Року 1894 вийшов у Львові його збірник "Пролісок" під псевдонімом Павла Граба, ще того ж року переклав твори Сурика, 1895 р. - "З чужого поля", переклад, 1897 р. видав "Доля" - переспів Павла Граба, 1898 р. у Чернігові переклав з Бернса "Хома Баглай" і видав "Кобзу" - співи й переспіви Павла Граба. Між перекладами й переспівами є твори Едгарда По, Кучера, Томаса Гуда, Льонг'елльова, Байрона, Валтера Скота, Ади Негрі, Леннауа, Улянда і інших. Крім поезій писав оповідання, статті й замітки критично-публіцистичного змісту. Свої літературні твори писав гарною народною мовою, стаючи скрізь на бік покривденіх та принижених ісилкуючись викликати до них симпатію читачів, а нехіть до кривдників і насильників людства.

"/"Струни", II. /

З А С П I В .

Мало жив я, та чимало	Та не бачив, де та доля
Поблукав по світу;	Щедра і весела.
Мое серденько шукало	До людського горювання
Ласки і привіту.	Скрізь я прислухався, -
Степи, гори, чи діброви -	Сумний голос безталання
Все я переходив,	На папір прохався.
Та приязні і любови	Закипали в душі сліззи,
Ніде не находив.	Дивлючись на муки,
Повертав нераз я з поля	I зривалось тихо з кобзи
В городи і села,	Нерозважні звуки.

+++++
+++++
+++++

Тебе... тебе забути нам? Ніколи!
Поки життя хоч іскра в серці є,
Поки, мов крига, груди не скололи,
За щастя я боротимусь твоє,
О краю мій, Найкращий між краями,
Зруйнований катівськими руками!
Коли б ти став великим, як колись,
І незалежним від усіх, як здавна,
Коли б вернулась твоя доля славна -
Пісні мої - як хвиля б полились.

Павло
Грабовський.

Релігія чи розум.

Вас.Онуфрієнко.

Як би сьогодні не критикували раціоналістів люди, принадлежні до тієї чи іншої релігійної течії, не можуть вони заперечити одного, що джерелом і критерієм пізнання являється розум. Розум зростає в міру збільшення практики. Тому найбільші істини - це істини, перевірені на практиці. Поки щось не перевірене практикою, воно перебуває в сфері теорії, здогаду.

І ось, коли ми починаємо погоджувати релігію з розумом, ми мимоволі потрапляємо на роздоріжжя. Релігія - це не витвір людського розуму. Він вважав, що релігія - це ознака людської недосконалості. Дитина народжується без жодної релігії. Вона, однак, потребує підтримки, захисту, і цей захист знаходить у батьків. Батька дитина вважає всесильним, всемудрим, добрим і караючим. До батька вона біжить із усіма своїми жалюями й наріканнями, батько дає їй поради, батько її карає, її й голубить. З часом, підростаючи, дитина бачить, що батько не такий всесильний і всемудрий, як їй здавалося. Батько безсилій перед багатьма життєвими явищами й фактами. Але дитина потребує й далі підтримки. Підростаючи, людина бачить, що вона не в змозі де-що зрозуміти або дечого досягти. І вона тут переносить властивості свого не всемогучого всесильного батька на істоту чи на те "ЩОСТЬ", що одні називають богом, інші - провидінням, ще інші - ще якось. В цьому неясному "ЧОМУСТЬ" людина шукає підтримки, порятунку; цьому "ЧОМУСТЬ" дикини приносять жертви, а люди цивілізовані - свічки, ладан, кров порізаних у братовбивчих війнах, в ім'я цього "Чогось" люди п'ють вино і кришать хліб, одягаються в чудернацьке блискуче вбрання, роблять різноманітні дивовижі, часами смішні, часами просто жалюгідні рухи.

В міру свого розумового розвитку людство змінювало одну релігію на іншу, думаючи, що цим разом знайшло істинну релігію, що попередня була поганська, гірша, недосконала. Сьогодні, наприклад, багато навіть розумних людей думає, що християнство - це найвищий щабель віри, що вище християнства вже немає нічого, так як комуністи думають, що вище й розумніше комунізму вже більше нічого немає.

Засліплени цією думкою, апологети християнства не помічають, що християнство дійшло сьогодні критичної точки, майже такої самої, як комунізм у Советському Союзі. Той факт, що люди ходять до церков, моляться, п'ють вино й ковтають хліб, співають гуртом чи поодинці молитви, в дійсності зовсім не свідчить про те, що християнство не переживає кризи. Коли тільки хтось поставить одне тверезе запитання: чи християнство являється сьогодні головним нашим порятунком, чи християнство може бути базою нашої моралі, нашого добропуту, нашого майбутнього, - всяка думаюча людина скаже: ні!

Головна причина цього така: релігія сьогодні іде врозріз, поперше, з нашими розумовими досягненнями й дальшими запитами, а подруге - з нашим способом життя. Послдання науки й релігії в одне ціле - робота дуже важка й невдачна, це насильне єднання крім того всього нечесне і непочесне.

Минулого року було десь повідомлення про те, що група, яка об'єднується навколо М.Шлемкевича, готове збірник під назвою "Християн-

ський ренесанс". На жаль, мені невідомо, чи цей збірник вийшов у світ, чи ні. Було б цікаво прочитати, в чому апологети християнства будуть шукати шляхи для його відродження. Відродження /Ренесанс/ мистецтва після жорстокого, чорного, керованого церквою Середновіччя, полягало в поверненні до традицій класичної літератури і мистецтва, які церква не змогла цілком знищити.

В чому б же полягало відродження християнства сьогодні? Якщо б воно полягало в відкиненні немудрих, давно віджилих "істин" і доги, в зміні їх чимось новим, більш відповідним сучасним нашим розумовим досвідом і запитам, тоді можливий ще сякий-такий ренесанс. Але коли цей ренесанс полягатиме в шуканні нових способів, за допомогою яких можна було б більшим успіхом вбивати в людські голови такі нісенітніці, як походження світу й людей /за Біблією/, або догми про вознесення Ісуса Христа на небо й викуплення людських гріхів його смертью та інші небилиці, тоді з цього "ренесансу" вийде велике ніщо. Бо дійсно тяжко придумати, як можна дулаючу людину примусити вірити в те, що богові /ласкавому, чоловіколюбному/ треба було віддати свого сина Ісуса на розп'яття разом із злочинцями за... чужі, не його гріхи...

Також питання про те, яка з усіх релігій являється істинною, буде нерозвязана ніколи, не зважаючи ні на які ренесанси. Якщо істинна з них та, яка живе найдовше, тоді істинна релігія в дикунів, бо вона існує майже без зміни протягом всього їхнього існування, цебто довше за християнство, мусульманство й інші релігії. Якщо істинна та, яка прийняла найбільше мук, тоді, наприклад, істинами будуть всі релігійні течії, гоноблені католицькою церквою й Римом. Якщо істинна та, яка виховала найглибшу мораль, яка дала людям найвищий життєвий і розумовий рівень, тоді ніяка релігія не буде істинною, бо всяка релігія стояла завжди, в усій своїй історії, проти всіх прогресивних суспільних рухів, проти освіти, проти науки, проти свободи думки і слова, проти всього, що було для людства потрібне й корисне.

Наука Ісуса Христа, на якій в деякій мірі базується християнська мораль і зовсім у незначній мірі - християнська практика, не така ясна, як її хочуть показати християнські церкви. Вона повна протиріч, з нею, як із великої купи, можна навіягати чого завгодно, і тому й не дивно, що маємо так багато різних релігійних теорій і практик, базованих нібито на самому вченні. Наукою Христа виправдувалося і добро, і насильство. Сто років тому істину було "за терпіння бог дає спасіння", а сьогодні вже часто можна почути і в церквах, що "правда визволить вас". Ісусове "Богові - боже, а кесареві - кесареве" сьогодні просто шкідливе, бо ним сьогодні церква в Советському Союзі примушує советських рабів працювати в колгоспах, на фабриках, віддаючи останні соки "боголюбивій владі".

Цих "істин" цілі десятки, і всі вони так сьогодні противічають одній, так переплутані, що їх можна було б порівняти до цукру, змішаного з сіллю: цю мішанину або треба їсти, як вона є, або викинути геть. Середнього чогось немає тут.

І тому проблема "ренесансу" християнства дуже цікава. Справді цікаво, як апологети християнства взялися б її розг'язувати. Чи не за кортіло б їм знову спробувати повернутися до Варфоломеївської ночі, до вогнищ Констанци і Площі Роз? Це, здається, мені, єдиний шлях для ренесансу.

Сьогодні християнство переживає страшну кризу. І розумніші діячі церков це розуміють, лише не можуть знайти виходу із становища, самі

не знають, що робити. Вони й самі вже переважно не вірять в те, що проповідують, лише лицемірно вдають, що вірять, або вважають, що "людям щось потрібне", "не будемо ми давати людям релігії, буде давати хтось інший", "краще будемо ми користуватися вірою людською, ніж хтось інший", і що найголовніше - "краще ми будемо мати з релігії джерело для існування, ніж хтось інший".

Хто сьогодні вірить у доцільність целебату католицьких священників або православних єпископів? Хто вірить сьогодні у непогрішність/папи, Ред./ монахів, у чортів, відьом, забобони, матір'ю яких була релігія? Хто сьогодні надіється на лікування молитвами без допомоги модерної медицини, яка, до речі, виросла лише завдяки перемозі в боротьбі проти релігії?... Та ж навіть папа римський вилікувався не завдяки молитвам, а завдяки переливанню крові, чим, якщо вже на те йдеться, змінив свою "плоть", бо взяв до тіла чужої крові. Чи може бути яке більше лицемірство, грани на недорозвиненості певної частини людства?...

Всі оці дрібні і більші питання й проблеми являються складовими частинами того великого факту, який не хотять помічати в своїй засліпленості апологети християнства.

Дехто намагається рятувати ситуацію тим, що протиставляє християнство комунізму, так, немов би комунізм базувався на розумі, а не почуттях, як і віра в бога. Комуністи в вільному світі і комуністи /ідейні, переконані/ а в Советському Союзі - це копія віруючих католиків. Вони не піддаються ані впливам розуму, ані аргументів, розум у них паралізований, в одних - вірою в земний комуністичний рай, а в інших - в непогрішимість папи, в рай після смерти та інші мудрощі, якими з дитинства забивають голови в церкві і вдома так, що пізніше до них не доходить нішо.

Зовнішній блиск церковної обрядовості сьогодні являється єдиною притягаючою силою для так званих віруючих, або тих, які вдають із себе віруючих. Релігійність перестала сьогодні бути ознакою моральності, бо моральних людей можна знайти й серед невіруючих в такій же пропорції, як і серед віруючих. Істини релігійні сьогодні не можна піддавати критиці, бо вони її не витримують. Мораль базується на життєвих умовах, на державних законах, на залишках звичаїв і... на розумі.

І коли виникає питання - на чому ж базувати мораль надалі, бачичи, що релігія не може дати ані бази для моралі, ані заспокоєння для розуму, то мимоволі приходжу до висновку, що порятунок - у розумі.

Я не хотів би тут дискутувати про так звану комуністичну мораль, яка нібито також базується на розумі. Нічого подібного в Советському Союзі немає!... Якщо серед, наприклад, католиків дітям змалку вбивають в голови мудрощі про потоп, Адама, змія та інші видумки, то в Советському Союзі забивають голови трохи іншим - партією, геніяльним Леніном, щасливим майбутнім, піснями про рай /земний рай.Ред./, якого діти не бачили й ніколи не побачать, бо він же такий, як і той рай, який християнська церква обіцяє дві тисячі років. Де немає свободи, не може бути справжньої людської моралі, там мораль ніколи не буде виростати із свідомості. Там вона може виростати лише з примусу, із страху - або перед богом, або НКВД, або перед попом, або перед міліціонером, або перед паном, або перед головою колгоспу.

Справжня мораль може виростати лише на ґрунті розуму, глибокої свідомості, визволення від забобонів, від страху перед невідомим, перед смертю.

Бо справді: якщо правила, якими ми живемо, прийшли від бога, тоді їх не треба було б учити людям за допомогою інших людей. Тоді не треба було б від самого дитинства людині вбивати в голові лекцій моралі, бо те, що йде безпосередньо від бога, не потребувало б іти за посередництвом інших людей - попів, монахів, дяків, пап, епископів. Людина має вроджений нюх, слух, зір, почуття смаку, дотику. Якщо людина нарідилася глухою, ії не можна навчити слухати, ії можна лише вилікувати, так само, як і сліпу не можна навчити бачити. Отже, якби закони моралі ішли від бога, тоді вони ішли б безпосередньо до кожної людини, а не до так званих "вибраних" - пророків чи мудреців, при чому вчення про "вибраних" є запереченням і божої справедливості, і божої мудrosti, і чоловіколюбності. У справедливого немає вибраних, перед ним всі рівні. У чоловіколюбного немає добрих і поганих, добрий батько всіх любить однаково, лише поганий батько одних любить і нагороджує, а інших ненавидить і кривдить. У мудрого є логіка в поступуванні, лише в немудрого все робиться раз так, а інший раз інакше. А християнський бог, власне, і є чимось подібним до Сталіна. Це всемудрий, але вбив свого сина за чужі гріхи. Це вседобрий, але одних нагороджує, а інших карає при чому ніхто не може зрозуміти: як, завіщо, коли й чим. Не даром Дені Дідро писав, що ні один порядний батько родини не хотів би бути подібним до нашого батька небесного.

Погляд в історію людства вказує на те, що всі ці "божі правди" ввесь час змінювалися. Крім того, вони не ті самі у всіх народів. Чому ж ми не можемо змінити їх знову й почати будувати мораль не на забобонах, не на вигадках і фантазіях старих жидівських мудреців, не на казках про Ісуса Христа, а на нашій життєвій практиці, на нашім інтелекті, на шуканні істини розумом? Хіба не може бути людина моральною без страху перед пеклом? Хіба не може людина доброю, не цілуючи хреста й не ковтаючи хліба з вином раз на рік? Хіба не може бути людина справедливою, не знаючи заклинань і благань, які називаємо молитвами?

Певна річ, що дехто не може бути добрым, справедливим без допомоги церкви. Але не можна всіх без винятку вважати такими нещасними, які не можуть бути порядними без допомоги церкви.

Таких, які можуть бути порядними, чесними, глибоко моральними людьми без допомоги церкви, з кожним днем більшає. Вони лише не згуртовані, вони не створили ще устійненої ідеології. Але цей час також приходить. І коли настане змагання між мораллю з релігією й мораллю без релігії, тоді почнеться те, що найбільше людству потрібне - змагання не в братовбивстві, не в наклепах, не з плаузуванні назад, не в виправдуванні насильств і злочинів, а в практичному показуванні зразків глибокої моралі, любові, толерантності до поглядів.

Я вірю в те, що починається серед нас українців, новий корисний рух. Залякування комунізмом, обвинувачування людей, принадежних до цього руху, в комунізмі, поради виїздити до Советського Союзу - це аргументи дитячі: їх можуть вживати лише прямі або непрямі служителі церкви - тієї чорної реакції, яка ще сьогодні не хоче випускати з рук людських душ до світла розуму, правди й любові. Церква не хоче й ніколи не скоче, щоб такі прекрасні речі, як любов до близнього, взаємопошана, справедливість виростали без її догляду або без її перешкод. Комуністам ці речі взагалі непотрібні, бо вони заперечують комунізм. Там, де є комунізм, там не може бути ані любові до близнього, ані свободи думки, ані свободи слова, ані добробуту, всього того, чого людина потребує на землі й на що має право, бо вона - Людина.

Я вірю в розум. Розум дав нам сьогоднішні закони, розум дав нам мистецтво, літературу, культуру, сучасні технічні досягнення. Розум дасть нам велике щастя, якщо ми приборкаємо ним ще те звіряче, яке в нас існує, яке не поборе ніколи ніяка релігія, бо якби могла побороти — все протягом людської історії поборола б.

Ще будуть тисячі і міліони людей, які блукатимуть між покликами розуму й релігії, але вони прийдуть таки до розуму. Релігія відімре, замінившись чимось новим, так, як відмерло паганство. Людство бо не стоїть на місці. Воно росте. Прогрес людства — це усування старих по-милок, шукання істин. На шляху до земного щастя, як пережиток, залишиться релігія й комунізм, — дві сторони тієї самої медалі, медалі брехні, насильства, зловживання людською терпеливістю. Вас. Онуфрієнко.

+ + + + + + + + + + +

ПРИКЛАДИ "ХРИСТИАНСЬКОЇ РЕЛІГІЇ І МОРАЛІ".

В 1566 року папа Пій V видав булло — прокляття звану "Ін Коена Доміні", яку пізніше перевидав папа Урбан VIII. Вона складається з 31 частини, в яких говорить про різні класи людей, що підлягають екскомуникації. Почерез два століття, рік-річно відчитувано цю булло, кожного четверга великого у великий піст. В одній частині цеї екскомуникації читаємо слідує:

"В імя Всемогутнього Бога, Отця, Сина і Святого Духа, авторитетом святих апостолів Петра і Павла та час самих, ми екскомуникуємо й виклинаємо всіх гуситів, вікліфів, лутеран, цвінглістів, кальвіністів, гугенотів, анабаптистів, тринітаріян та інших відступників від віри; і всіх інших еретиків як би вони не називалися, чи до якої секти не належали б. А теж іх прихильників, симпатиків, а головно всіх іхніх оборонців: з всіма тими хто, без нашого авторитету читав би та поширював би іхні книжки, публічно чи приватно, обо коли б хто обороняв іх еретичні книжки, або порушував релігію; як також скізматиків /православних.Ред./, котрі самі відділилися або вперто відмовляються послуху до нас, або існуючу папі римському".

А ось і прокляття:

"Екскомуниовані й прокляті хай будуть вони, а тіла й душі передані сатані. Нехай вони прокляті будуть в містах, містечках, в полі, в дорозі, на стежці, в домах і на зовні домів, та на всіх інших місцях, де стоять, де лежать або встають, ходять, сплять, їздять, плють, та скрізь де вони робили б щонебудь. Ми відлучаємо іх від церкви від святої служби Божої, від всіх таїнств, від каплиць, та вівтарів, від святого хліба йсвятої води, від всіх гідностей Божих священиків помилувань, привілеїв, дарів та церковних мужів, від всіх полекш, що святі отці й папи римські встановили; і ми віддаємо іх зовсім під силу диявола. Гасимо іхні душі, коли вони помрутъ цієюночі в муках пекольного вогню, так як що свічку тепер гасимо й відриваємо від христа /при цьому одчу свічку згашено й відчіплено від хреста/-/Ця церемонія прокляття складається з дзвінка, кінок та хреста до якого причеплено було три свічки/ та молимо Бога, що коли вони є живими, іх очі були повиривані /тут другу свічку гаситься/; Молімось до Бога та до нашої Пані, і до св. Петра й Пані, св. Петрові і всій кумпанії, щоб всі почуття тіл іх опустили, щоб вони не мали чуття, так як світло цеї свічки зникло /гаситься третю свічку/, за винятком, що вони отверго прийдуть, і визнають своє блазнірство, і покаянно зроблять відплату Богові, нашій Пані, св. Петрові і всій кумпанії цеї церкви. І так як цей хрест паде, так і вони мають впасти, коли вони не покажуться і не признаються до вини".

Подано за журналом "Канадійський Ранок", ч. 873, 1957.

Ред."УГО".

М.Шаповал.

МАНДРИВНЕ.

Продовження.

12.XII. 1922.

Заходив проф. Біднов прохати за Сіцинського. Вчора Дністрянський /через Матюшенка/ звернувся з проханням поговорити про спільну акцію, спільні виступи в справах еміграції і т.п. Фактічно це зводиться до того, щоб ми взялися рятувати їжній чудернацький Університет.

Сьогодні Галаган доложив, що цієї ночі хтось шастав по шухлядах в секретарській і oddілі опікування. Все очевидно зводиться до акції Осипа Крутія,sovітського агента, що приходив з пропозиціями до Михайла Цірана /сторожа/, щоб цей помог видати документи для фотографування. Операцію мають ці люди зробити в помешканні Славинського. Sovіtський агент і монарист /Степанович/ разом ведуть чорну роботу. Королів казав, що в Подебрадах трохи вляглось, навіть протиціни УГА визнають, що голос подавали б тільки за мене на голову УГК. Каже, що поставлено було питання про Мазепу. Бідні ес-деки! Ще більш виявляється глупсна роль Фідлера /чеха. Ред./, який підбивав студентів виступати за oddілення Академії від УГК. Сьогодні дано відповідь, що відатки УГК на Матуральні Курси /в Подебрадах, при УГА. С.З./ будуть покриті. Казав учора Матюшенко, що його ілюзії про єдиний соціалістичний фронт розбиті. А по чиїй вині, пане-добродію?

31.XII.1922 /під Новий Рік/.

В Академії спокійно. "Праві" студенти вимагають об'єднання з демократичною громадою. Варяться ті й другі. Я фактично не підтримую стосунків з панами "професорами". Було засідання Адміністративно-Господарчої Комісії. Курс не міняю. 27.XII. була у Подебрадах студентська вечірка. Я не поїхав на запрошення. 29.XII. була перша зустріч Управи УГК /Комітету.С.З./ з комісією по справах Академії /Шовгенів, Іваніцький, Ейхельман, Старосольський/, які представили проект, по змісту "oddілення Академії", ми розкритикували і одхилili. Глупсно веде себе Іваніцький і Старосольський! Але ми не погоджуємося на відірвання Академії від УГК. 23.XII. хуліган Білопольський напав в місії УНР на Паліводу. Був заарештований, але вчора при вході в будинок УГК в дверях я з ним зустрівся.

Приїхав Андрій Івакенко і прохав допомоги. /Член Директорії.С.З./ Дали 500 кч., я од себе на рахунок свого боргу дав також 500 кч. Розповідає багато про зло..... ес-деків. Скрізь лазить - був у Бондрака /чех.С.З./, Павленка і ти. Хоче бути у Гірси. Має намір незабаром видати в Берліні книжку "Чорна доба української революції - петлюрівщина". Щукає посади, каже, що вважає себе за приватну людину. Маніакально бачить скрізь інтриги петлюрівців.

Ципличенко знов пише про "єдиний національний демократичний фронт" і необхідність нового "центру". Для здійснення цього певно нічого не зробить. Вчора був у мене Євген Коновалець - утік з Галичини, де залишився А.Мельник. Нарікає на "помилкову тактику галицьку /бойкот виборів/. Ага - окоро вої зрозуміють всю шкідливість цього. Лозунг "Західно-Української Республіки" з усіх західних земель потроху набирає призначення.

1923 РІК.

5.I.1923.

Вчора була нарада Управи УГК з комісією УГА від професорської ради. Я висловив погляд на політичну ситуацію, в якій теж виступи, як "меморандум" студентів і акція про "автономію УГА" - можуть пошкодити всій нашій справі в Чехії... Пробував щось говорити Шовгенів, щось опонувати Іваніцький, але замітки з другого боку збили їх.

Видно, що Шевченів в спілці з чорнок сопнюю, кругля його робить негативне враження. Матишенко заявив свій "проект", котрий є тракти поліщення проектом подебрадським. Н.Я.Григоріїв заявив наш проект, що є з одного боку поширенням автономії, а з другого - поширенням контрольних прав УГК. Це її було не до смаку. Настрій очевидно у їх пригноблений...

Сьогодні вранці стався замах на міністра фінансів дра Рашіна /Чехо-Словацько-го.С.З./. Стріляв якийсь комуніст і тежко ранив Рашіна. Чи вижив - не відомо.

Сьогодні мав разому від 7 до 10 год. веч. з д-ром Грею про Науковий Інститут, культурну допомогу селянству, "Нову Україну" і т.п. Багацько цікавого він висловив про зміст і метод їх роботи для Росії і України. З моїм поглядом про напрям взаємодопомоги цілком згодився. Пообіцяв допомогти видати книгу про Україну на чеській мові, а також звіт про працю УГК. Багато де-чого цікавого говорив про поширення політику Країнажа. Щ-до Академії і студентів - ніяких змін, щоб ніхто не посмів думати, що це має звязок з "менорандумом".

10.I.1923. Середа.

6 січня було дві "Куті": на Станіці /переходовій, на Погожелці, в Празі.С.З./. Був я і др Завазал. Добре було. Потім я поїхав на "кутю" в Подебраді, де пережив багато неприємностей. На мою привітальну промову ніхто з "чинників" не відповів, зате гаряче віталі студенти. А всетаки виявилось, що на мене монархісти готовували замах. Агентам мав виконати студент - дегенерат Нечко. Я був трохи попереджений і тому публічно заявив про це. Терорист зблід і хотів піти, але Антоніна /дружина М.Ю. - брата Мікити.С.З./ звернула увагу і допитала. Налапала у його револьвер. Він признався, що мав "по наказу" знищити мене.

Мене взяло під охорону студенство і одвело на ночівлю. Хулігани "атентатчики": Мурашко, Афанасієвський, Погазанів, Черніцький, Момот, Косарь, і Нечко. В неділю я вернувся до дому. В понеділок приїхала Антоніна і багато розповіла цікавих подробінь.

Одержав сьогодні листа від О.Олеся, що прохаче про стипендію для себе і його родини, що цими днями прибуває. Задікли Л.Д.Шрамченко і ст. Денисенко, розповідали цікаві подробіші.

5.I. ввечері Н.Я.Григоріїв і І.Палівода мали разому з ес-деками: Матишенко, Старосольський і Мартос, які виставляють 5 пунктів свох побажань:

1. Управа з З-х /один не-соціаліст.
2. Позбавлення права голосу співробітників Комітету в справах довірря чи недовірня Управі.
3. Перевести "некваліфікованих" дійонів членів /студентів/ в члени - співроб.
4. Автономія Академії.
5. Необмежування числа членів УГК.

Згіст цих паног "обмежити ес-ерів" і взагалі ця акція є проти ес-ерів і об'ективно за "кліборобів".

12.I.1923. Четвер.

Антоніна Антонівна поїхала в Коліш. Сьогодні я написав листа до співробітників УГК з поясненнями факту підготовленого замаху і вказав на провокаційні брехні, що розпускаються люди, які зацікавлені в затушкуванні мерзості і перекидання на мене того, чого не було, з метою компромітувати мене.

Нікіфор Яковлевич заходив ввечері і розповідав, що лист зробив враження. Др Літов питав, чи ес-деки розпускають ці чутки? Нікіфор Яков. вказав на Матишенка. Літов заявив, що коли так, то він вийде з партії ес-деків.

Комендант переходової Станіці /Леонід Кліменко.С.З./ доловіж сьогодні, що москаль підполковник Пузановський на станції заклав "ячейку" для стеження і руйнування

українства. В "ячейку" увійшов один українець - Чайковский - і переказав, що Пузановській одержує інструкції від ген. Толстопятова /Братіслава/, а також одержав від його 3000 кч. на не діло. Після допиту Команданта Пузановській десь зник. Якийсь сотник Водк з Німецького Яблонішго /табор советською місією, для поворотців/ пише /на руки шевця д. Церковного/ відозву до "братів - українців" щоб ворталіся на "Радянську Україну", де все добре і т.п. Пузановський почував у Церковного, котрий пояснив це давнім приятельством і т.п. Чи не є тут щіл монархістами і советчикали якогось контакту?

От атмосфера! І в цій доводиться мені жити, працювати, творити... Навіть шкура болить на тілі від думки про "українське громадянство".

13.І. П'ятниця.

Був у д-ра Завазала. Питав про "Пріручку", - що це таке, хто видає і т.д.

15.І.

Вчора були Шрагченко, Никифор Яковлев., Іваненко, Гордієнко Гр. Приїхали на сьогоднішні загальні збори УГК. Чи то все скінчиться? Розклад незапущий. Проти нее ес-деки готовлять бурю. Еміграція загибає. Організація сил по можлива. Люде хворі. Думаю, що сьогодні буде проти нас велика опозиція - мінімум 25 душ.

27.І. П'ятниця.

Загальні Збори були галасливі: ес-деки подали заяву з "критикою" на ес-серів і вимогами - п'ять пунктів. Вимоги такі: а/ перевід молодих /"без стажу"/ з дійсних у співробітники, б/шо на З, Зборах не голосували співробітники Управи по справах бюджету, контролю, звіту, довірря Управі, в/щоб однією "широко" двері УГК для всіх демократичних елементів, г/ три члени Управи і один з їх не-соціаліст, і/ "Автономія" Академії.

Матишенко подав заяву про свій вихід з Управи, мотивуючи це своїми п'ятьма пунктами. Підписані: Матишенко, з жінкою, Мартос з жінкою, Гольдельман, Безпалко, Ко-марецький, Бочковський, Старосольський, Нянчур, Щіляр, Добриловський. "І2 вратованих нами". На Збори не прийшли. Їх ляжно було добре. Безпартійні обурені.

19.І. був у д-ра Завазала. Розпитував про Грекова і якогось підп. Сагайдачного. Розповідав про їхні якісні пропозиції і "програму" Грекова: проти Скоропадського /бо монархісти/, проти Петлюри /бо з поляками/, проти Грушевського /бо з большевиками/, він уявляє близчий устрій України, як самостійної демократичної Республіки.

19.І. ввечері приїхав Винниченко.

20.І. Субота. Шілій день з ним балакали в мене про всячину.

21.І. Неділя. Були Загальні Збори /продовження/, на яких кілька наших тов. читали довгу заяву відповідь ес-декам. "Лягіїві вирази" і "довжина" заяви не вподобались "безпартійним" - Бічеві, Лашенкові і т.п.

22.І.-було наше свято п'ятиріччя проголошення самостійності України. Винниченко сказав промову на свою любилу тепер тему "коаліція з буржуазією". Невдало. Його критикував Карло Коберський, Гр.Денисенко і в кінцевій промові я. Свято вийшло мило, зворушливо, просто.

Після свята Винниченко потяг в окрему кімнату нас, щоб розповісти про потребу порозуміння з ес-деками. Був у Матишенка і з ним обговорював і навіть умовився, що їхні і наші парламентери зустрінуться у вівторок в 6 год. вечера. Багато говорилось. Ідея "Нового Центру" маніякально напосіла на Винниченка і він "готовий цілуватись навіть з Гольдельманом.

23.І.

Никифор Яковлевич і І.С.Паливода бачилися з Старосольським і Бочковським. Шікаві фокуси! Перший пункт відкинули, другий на обговорення Загальних Зборів, третій однинуто, четвертий і п'ятий на Загальні Збори. "Порадяться з товаришами і дадуть відповідь".

Я думаю, з цих переговорів нічого не вийде. З такими ні працювати, ні говорити не можна.

З Винниченком, що-до "Нової України" умовились так / засідання у мене/: видавець один Н.Я.Григорій, редакторами Винниченко і я, секретар П.О.Богацький. / Винниченко в середу, 24.І. виїхав до Берліну.

Фідлер на гвалт хоче бачитися зо іншою або Н.Я.Григорієм /давонив двічі/.

Був у його Никифор Яков. вчора. Поворот політики що-до УГК на 180 °:

а/ вся культурно-просвітнія праця для селин, на думку Аграрного Веро і кіністра Земельних Справ повинна бути під проводом тільки УГК.

б/ бажаю, щоб УГК зорганізував для цього спеціальну Комісію, котра б притягала представників селянства: Селоспілку і "групу Павленка", яка не монархічна, а демократична, а сам Павленко порядна, здається, людина,

в/ аренду землі для Академії може зробити тільки УГК.

г/ треба віддавати орган для селян і т.п.

г/ Курси, школи, лекції, книжки для селян,

д/ улаштовується "Селянський тиждень" з 2.II. Треба, щоб українці виступали з докладами. З москалів будуть Бруст і Косинський, з поляків Гожінький.

В цій справі говорити з проф. Ердліком /Старий знайомий/

Шікаві подробиці! Мишок вів якісь переговори раніше з Фідлером.

Сьогодні заходив В.Кедровський - шукає у нас праці. Розповідав, що до Подебрад приїхав Шадлун і там якась нетухля. Розумію: Шадлун просовують в ректори або про-ректори. Що думку я колись подав сам Матюшенкові і єс-декі оце притягли його. Але Мишок - Мишок! Мишком розговори з аграрниками! Поруч з Мишком проти УГК і нас.

I. Лютого 1923. Четвер.

Одержано багато цікавих листів - Олеся, Султанського, Андрія Макаренка. Матюшенко і К-о остаточно волавилися і свої заяви проти УГК подали до Міністерства Закорд. Справ! Др Завазал показував їх Никифору Якову Григорій.

Н.Я. знов бачився з Фідлером, який знову не називав своїх "інформаторів" і від-ко, що хоче зробити протекцію "хліборобам" перед УГК, таки втягти нас в контакт з ними! Але це йому не вдається.

10. Лютого.

8-го був на рауті у Президента Республіки. Були українці і москалі професори. З українців: Дністрянський, Смаль-Стоцький, Грабачевський, Чербініа, Енгельман, Одарченко, Швець, Андрієвський, Лотоцький, Тишленко. Буде ще друга серія на рауті 15.II.

Зіні мало. Гусне співство проробили п.п. Шовгенів і К-о з проф. Л.Білецьким, щоб провести Слащівського.

Вчора я був у Коопітеті. Почував себе взагалі не добре. Хвороби не дають внутрішнього спокою. Так багато знати і відчувати - це тонке знування природи з людиною. Спокійно працювати не можна.

На Україні голод ще в тяжких формах, ніж торік над Волгою. Колгуністи в Катеринопольській гіднішають лейтент про своє безсилия справитись з життями. Констатується багато психічних недуг між колгуністами. Весь колгунізм - психічна недуга.

Опозиція проти мене - визнає необхідність моого проводу, але хоче "уступок" в тій напрямі, щоб "широкі кола" було втягнуто до "праці"! Щкаво, що вони в дійсності не праці хочуть, а прав контролю над УГК.

23.II.

Вчора одсвяткували іменини Н.Як.Григоріїва і подарували йому скрипку.

19 лютого мав велику розмову з др. Гірсою, на яку він мене закликав 16 лютого, коли я і М.Галаган були у його.

16.II. др Завазал заявив, що вони прохочуть список професорів, що М.-во Закордон. Справа залишає за собою право ствердження професури Академії /циого дотепер ще не було/ і що вони знають все про вибір Славіновського, якого не допусťять до Академії.

Др Гірса говорив мені про необхідність широкої постановки культурно-просвітньої роботи для селянства. Я представив план культ. - просв. роботи для селян і вказав на недопустиме інтриганство Філдера. Справа про Науковий Інститут де-мо одсовується, видалищство стоїть на черзі.

10 березня 1923.

Багато перейшло. Матишленко і К-о все вийшли з УГК.

5.III. були Загальні Збори УГК і приняли це до відоіа. Натомість до УГК вступили радикали. Знову членів УГК - 72. Вікло і Чернуха приєдналися до матишленківців. Матишленко тепер ходатаем по справах "Наддніпрянських студентів". Балкій інтриган. Приїхав з Києва член Української Академії Наук Старков, укр. самостійник. Щікава фігура.

Матуральні курси перебігають на себе. / в Подебрадах. С.З./

8.III., в четвер, др Завазал і др Райх були в Подебрадах.

9.III., мав рішучу розмову з др Гірсою про Учительський Інститут, Матуральні Курси, допомогу селянству і т.п. Др Гірса обіцяв полагодити негайно ці питання. Запропонував опіку над сиротами. Я прохав відповіді і отримував, що краще відповіти, як тягти.

Сьогодні др Завазал оказав, що Інститут дозволено. Прохаб на понеділок прийти з кошторисом, списком лекторського персоналу і т.п. для детального обговорення.

Сьогодні все це зложено. Сьогодні я виголосив велику промову на спільному засіданні ес-ерів і радикалів.

7 квітня 1923.

Мігнув майже місяць. Що було?

19.III. /я і М.Галаган/ розмову про Матуральні Курси. Він говорив грубості.

16.III. Шовгенів, Іванівський, Нартос були у Гірса і наклеветали. Міністерство вимагало тимчасово "до розбору діла" відклікати призначення Іванієнка. Ми на другий день відклікали. В цій справі З квітня подали меморандум.

1.IV. приходив Підгірський /з Сулієвичем/ для розмов про контакт і допомогу. Розмову закінчили також на другий день. Вечорі були гуртом у Богацьких.

6.IV. відбулися Загальні Збори УГК: звіт за півголій рік і вибори нових органів. Головою обрано мене, в члені Н.Я.Григоріїв і Миколо Михайлович Галаган.

6.IV. Одкрити Українську Хату.

Я втолявся дуже. Серце холоне од жалю і сл... Сідю більше до:а і почуваю якийсь пістичний жах до людей. Ох, ті ес-деки!

15 квітня. Неділя.

В ту неділю справляли Великдень в "Українській Хаті". Людей було повно - всякої частини. Являлися Д.І.Дорошенко і Біднов та пішли за мое здоров'я. Дорошенко звертався до мене з проханням поговорити на теми про "спільну працю", "чехи хотять використати". Признавсь, що недавно підписав якийсь папір, поданий до чехів /разом з Павленком, Пісняческим, Мельником /Іосипом.С.З./ і тепер жалкую, зробив з опалу, під пригусом. От про це і хоче поговорити. Я згодився. Про день зустрічі хоче написати мені.

В неділю вечірі приїхав Микола /Микола Юхимович, генерал, брат Іванки Юхимовича.С.З./, що пішкі перешов Карпати.

13.ІV. пав бути у Подебрадах суд над Нечком і Ко за "недоконалу вражду", це було за приготовлений напад на мене. Не знаю їй досі чим скінчилось.

6.ІV. ввечері, після Загальних зборів, приїхав Гіровий в справах фінансових. Мали потім наради. Вчора заходив попрошатися. Сьогодні пішхав.

12.ІV. Никифор Яковл. бачився з Павленком і тої розповідав, що чехи /Земеделіска Едюта/ робили такі "пропозиції", яких би воїни не посміли робити йому, Павленкові. Накручував на тему "об'єднання", доказував, що ми його самі "послали в хлібороби", прохав "вказати вихід" і т.п. Так само, як і Дорошенко, казав, що підписав заяву до чехів "під пригусом", "жалкую" і т.п.

12.ІV. був з Ісаєвичем у Аліси Масарік, прохав взяти концерт для голодаючих під УУ протекторатом. Спочатку "принципально проти протекторатів" а потім згоди - лась. Не знаю що з того буде. Я все-таки зморився, зморився, зморився.

10.ІV. др Завазал дав відповідь про Педагогічний Інститут: граші всього дають 50.000 місячно, стипендії в тій числі по 500 кч. х 50 душ. Послали листа проф. Білецькому, щоб приїздив і ваявся за директорство в Інституті.

Випличенко пише про "Віллу на березі моря". Треба допомогти.

22 квітня 1923. Неділя.

Цікден засідань і одрідки: у вівторок був з Миколою /братом.С.З./ у дра Гірси, а після обід засідання Управи УГК. У середу були гуртом /я, Никифор Яковлев. і Микола Михайлович /Галаган.С.З./ у дра Гірси, а після обіду засідання Організаційної Комісії по справах Інституту. Четвер - концерт на користь голодаючих. У п'ятницю - за сідання Управи УГК. Вчора нарешті засідання Закордонного Комітету УПСР з президіями груп. Нема коли її листа написати!

З дром Гірсою полагодили справу про дітей-сиріт. Говорю я і про "волинську справу". Др Завазал казав, що Шовгенів - Іваніцький - Мартос подали заяву в справі Матуральних Курсів, говорили що ніби-то Управа УГК говорила, що коли oddіліти Академію, то їй буде гірше. Одтінак такий, що ніби-то УГК щось буде шкодити!

2 травня 1923.

Вчора тут було святковано I травня. Ми сходилися в "Українській Хаті". Я не пішов. Не можу приєднатись з фальшивими тоном таких свят, надуманих і неширих.

Приїхав Олесь. Хрипакій голос. Обірваний. Лішній.

30.ІV. викликав слідчий Окружні. Суду др Вавра в справі Нечка і Ко. Справу веде Крайський суд в Кутній Гөрі /Vr. X. 306/23/.

16 травня. Середа.

Католицький Ян Непогук. О, лижо! УГК теж "святкує".

Кожуть, що приїхав Андрій Лішній і набирається розуму в Подебрадах.

Сьогодні відкрилася Цілодержавна сільсько-господарська виставка.

14 травня одбулася перша нарада з лекторським персоналом Педаг. Інституту.

Далі буде.

С.Зеркаль.

МИЧУЛСТЬ І МАЛЕНІСТЬ УКРАЇНИ.

Продовження.

Зного боку Народне Правительство зробить все для того, щоби кожний козак був забезпечений одягою, харчами і жалованням на службі Рідному Краєві, а також подбас, щоби сеїм' привезених козаків мали средства на прожиток від казни; на случай недуги, каліцтва або смерти козака не тільки він сам, але й родина його буде мати державну допомогу від Правительства УНР. Цю допомогу вояки Української Республіки Народне Правительство поширює і на територію Галичини, фактичне з'єднання якою, після проголошення злуки обох Україн Трудових Конгресом та Національною Радою, Правительство ставить своїм найближчим завданням.

З гарячим покликом звертаємося ми, представники українських соціалістичних партій, до всього трудящого люду України: ставайте до зброї проти насильників-губителів вашої свободи. І коли ви Народне Правительство покличе на мобілізацію, всі, кому укаже закон, нехай ідуть, бо пізно буде, коли вороги-сусіди поділять нашу землю по між собою. Запаліться святіми вогнем любові до знесиленого Рідного Краю і єдиним революційним фронтом жenіть геть чумашів-губителів, рятуючи Україну від поширою руїни.

Беручи в свої руки керування державами справами, нове Народне Правительство України оповідає всіх громадян, що у винутрішній політиці воно буде стреміти до зміцнення демократичного ладу і в першу чергу ним буде паніто найенергійніших заходів, аби всюди організовувати робітничеські трудові ради для кожної кооперації та ініціативи народу над діяльністю місцевих владей. На цю справу Народне Правительство призначає спеціальні кошти по удержанню трудових рад, як державних інституцій. Народне Правительство дбає про те, щоб всі пограбовані багатіївськими заїдальні бідні селяни отримали державну допомогу для підтримки свого зруйнованого господарства. Обстоючи порядок, спокій і законість, як необхідну умову вільного життя всіх громадян УНР, Народне Правительство всіма силами буде боротися зі всякими порушеннями спокою і ладу і випадків у цьому розбійників, хуліганів, погромщиків і інших злочинців безпощадно карати їх судом народної совісти. Зокрема Правительство не допустить погромів над єврейським населенням України і рішуче буде боротися з цими ганебними і противірханебними явищами, які притулює Український Нарід в очах культурних націй всього світу. Правительство УНР певне в тім, що Український Нарід, який пережив довгі роки національного попевлення і, оцінивши національну болю, першій оголосив національно-персональну автономію для оборохи прав національних меншин України, допоможе Урядові зупинити погромні вчинки темних елементів.

Пограбовані за царського уряду, знищені економічно німецькими імперіалістами, Україна інші переживає третю грізну хвилю руйнування народного господарства життя чумашів-Поляків та російських комуністич-большевиків. Результати, що основою добробуту народа є держави є упорядковане народне господарство, нове Правительство УНР доложить усіх сім, щоби відновити продуктивну діяльність народного труда. Для цього Народне Правительство постарається при першій змозі допомогти фабрикам і заводам розпочати роботу, а з другого боку - торговими договорами з державами Європи й Америки здобути по дешевій ціні всякі товари, недостачу в яких так гостро відчуває пограбоване українське населення.

Ново Народне Правительство України хоче демократично земельно-реформою оправедливо задоволити землю українське трудове селянство. Народні Міністри наказують трудовому селянству продовжувати засів своєї й бушшої панської землі, яка законом Директорії УНР остаточно закріплена без пікуту за трудящими селянством.

Безробіття і голод поширилися серед робітництва України, після того як найважливіші центри нашої землі захоплені російськими завойовниками. В цій справі нове Народне Правительство, поряд з відновленням промисловості, в якій би робітник знайшов собі заробіток, постарається забезпечити пролетаріят від безробіття державною допомогою

та організацією державних робіт. Народне Правительство сподівається широї допомоги від професійних робітничих союзів, роботу яких вони високо цінують і в контакті з якими гадає вести свою політику, направлену на добробут робітництва України. З своєго боку Народне Правительство все зробить для того, щоб професійні союзи провадили нормальну свою роботу і забезпечують повну волю професійного руху на Україні.

В наслідок війни ще і досі людність Волині, Поділля, Галичини і Холмщини не змогла відновити свого господарства. Народне Правительство України щоби полегшити долю постраданих від війни, вживатиме всіх заходів для того, щоб допомогти збудуванню хат, дати живий і мертвий інвентарь зруйнованим війною жителям прифронтових місцевостей.

Означаючи напрям своєї роботи в найближчій будучності, Народне Правительство заявляє, що успішна його діяльність залежить в найбільшій мірі від того, чи зможе українська народня армія видергати напад чужих нам російських та польських армій. Забезпечення самостійності України є необхідною умовою спасення здобутків революції на Україні. Тільки самостійна Україна зможе зоставитись демократичною Республікою. Покорення нашої землі Поляками віддає нас під владу польського панства, а завоювання комуністами з Росії, де большевизм падає, неминуче доводить Україну до єдиної Росії з царем, під гнітом якого 300 років мучився Український народ. Взявшись на себе важкий тягар влади в таку лижу годину життя нашої Республіки, нове Народне Правительство вірить, що ніколи не умре в нашім народі бажання і стремлення до свободи. Твердо беться українська армія з ворогами нашого народу, здобуваки собі і своїм нашадкам землю і волю. В цій силі народного переконання і свідомости Народні Міністри черпають для себе віру в успішність справи визволення Українського народу з під панування чужинців і надіються, що, не зважаючи на всі перешкоди і нещастя, які впали на Україну, дружини зусиллями Українського Народ власною самодіяльністю вийде на широкий шлях самостійного і незалежного життя на основі справжнього народоправства, яке він заслужує крові і муками своїх найкращих дітей.

Народне Правительство Українською Народною Республікою: Голова Ради Народних Міністрів і Міністр Фінансів Б. Мартос, Заступник Голови і Народний Міністр юстиції А. Левичкий, Народний Міністр внутрішніх справ І. Мазепа, Народний Міністр земельних справ М. Ковалевський, В.о. Нар. Міністра Військових Справ Гр. Сиротенко. 12 квітня 1919 року".
/П.Христюк, том IV, ст. 120, 121, 122/.

Над "Декларацією" мусів багато посидіти і не раз вmittися потом, якийсь ес-деківський брокорат і портгійний агітатор-демагог, щоб стільки наторочити в цім документі, який залишився для історії зі всіма своїми негативними наслідками. "Нове Народне Правительство" цією декларацією нікого не переконало на тій території, що знаходилася під владою УНР, а в правих реакційних колах викликала ненависть, ма - буть тільки тому, що це правительство себе називало соціалістичним, але яке на ділі було далеке від соціалістичності і соціалізму.

Зі змісту "Декларації" бачимо, що нове правительство, в цей неспокійний революційний час, не могло дати виразного національно-соціально-економічного і господарського програму, щоб новими соціальними гаслами вирвати з рук Московсько-комуністичного окупанта ініціативу і повести за собою трудові маси України, ті рушійні народні сили, що ружали всією революцією без власних провідників, в такій силі щоб повести напрям революції в бажаному для себе напрямкові. Тих кілька чесних і відданіх трудовому селянству інтелегентів, що вийшли з тих трудових мас і не зрадили було цілком недостатньо /їмено на увазі політичних діячів з УПСР центральної течії і УПСР-боротьбістів/.

Розглянуто деякі окремі гасла "Декларації", щоб усвідомити їх непридатність: а / "...воно /Народне Правительство/ буде стреміти до змінення демократичного ладу"..., в розумінні свідомого трудового селянства це значило реакційність і назадництво, коли з другого боку ³Москви йшов найбільший розгул і демагогія під гаслом

"вся влада советам"

б/ "... аби всіди організувалися робітниче-селянські трудові ради для контролю над діяльністю місцевих властей"..., так само не поважне твердження і йому ніхто не повірив, бо коли влада знаходилася в руках трудових рад, то ніхто інший, як тільки уряд Директорії в січні 1919 року над ними встановив "владу" своїх комісарів, отже тепер це гасло такою значимістю сучасної влади - "Нового Нар.Правительства".

в/ "щоб... бідні селяни одержали державну допомогу"..., якна аномалія, бо бідне селянство вже "одержало" землю в січні 1919 р. і вже тримає її тепер під большевицькою окупацією, а те селянство, що на території УНР вичікує того моменту щоб і собі заволодіти землею, коли прийдуть "товариші". Це гасло селянство прийняло як глупування з нього і не викликало довірря.

г/ "Народне Правительство" буде боротися зі всякими порушеннями спокою і ладу"..., це гасло населення зрозуміло як поворот до карательних відділів окоропадини і комісарську владу УНР в січні і люті місяці: розгон трудових селянських і робітничих рада та встановлення комісарів-жоржиків.

і/ "Народне Правительство"..., хоче демократичною земельною реформою справедливо задоволити землею українське трудове селянство"..., це гасло тепер також і дивне і по зрозуміліше і реакційне. Говорити тепер про якусь демократичну реформу, коли селянство погло землю поза владою УНР і чекає на пасідання землю під владою УНР і "Нового Народ. Правительства" так само являється гаслом реакційним і в селянстві не здобуло симпатій. Не треба було саботувати земельного закону Директорії з 8 січня 1919 р. /автор цього закону Микита Шаповал/ і відразу перевести його в практичне життя; не треба було розганяти трудових селянських рад і земельних комітетів, що тоді діяли на підставі ухвалі Директорії і земельного закону; не треба було заводити владу комісарів на місцях і не треба було орієнтуватися на реакційну і ворожу до українських визвольних змагань - Антанту і її сателітів /Польшу і Румунію/; не треба було ставати в союзі дрібно-поміщицьких, дрібно-міщанських і багатійських прашарків / з яких походили ес-деківські лідери: Петлюра, Мазепа, Лещицький і інші - з "солідних хліборобів" і "твірдої вдачі" - П.Феденко: Іссак Мазепа. Лондон, 1954, стор.5/.

Тепер ці гасла прийшли занадто пізно а автори підішوا під декларацією не користувалися довірjem у трудових мас, до яких було адресовано. Декларація нікого не переконала і не сталося ніякого відзвіду в трудових масах. І Директорія і "Нове Народне Правительство" катілося на колесах і відступало пішки все далі на захід, до західних границь України, ніким не підтримуване а в середині зрадами, про яку скажемо далі.

Армія Української Народної Республіки і "Нового Народного Правительства" в цей час винесла /І квітня 1919 р./: 25.000 вояків піхоти, 2.100 - кінноти, 80 легких гармат і 13 панцерних потягів /"Народна Воля", чи. I6, 1956/.

Ген. О.Удовиченко так описує військову ситуацію в цей час:

"... відміннія антиточків політиків до України почло викликати серед українською громадянства незадоволення, а то й обурення. Однаке, наслідки цієї нереальності політики Антанти незабаром відчула не тільки Українська Армія, але й сама десантна Армія Антанти.

В кінці березня 1919 р. переважальні сили Червоної Армії притиснули ліве крило і центр Української Армії до старого кордону з Австрією. Праве крило армії, що знаходилося в районі Умані, в складі до 10.000 багнетів, було відрізано від центру армії, але вперто трималося в цьому районі, не дивлячись на енергійні атаки червоних..., але вже І квітня Запорозький корпус, маючи оточений з півдня і знесилений в нерівній боротьбі, примушений був відступити до Дністра в район Тирасполя. З відступом Запорозького корпусу відкривався вільний шлях Червоної Армії на Одесу. Після жорстокого бою частини Червоної Армії захоплюють Миколаїв та Херсон, пригнущуючи греківку дивізію в безладі відступити та сидати на пароплавах.

Український повстанський відділ під керуванням от. Григорієва, що оперував в районі Елизаветграда-Вознесенська, в складі 5-6.000 багнетів, ... атакував Одесу, яку потім і зайняв. Французькі війська, після короткого бою, поспішно сіли на пароплави та відпливли до Царгороду. Під впливом комуністичної агітації у французькій флоті вибухли заколоти, а на броненосці "Мірабо" команда підняла червоний прапор.

Такі сумні результати мала політика Антанти відносно України.

Запорозький корпус, зосерединившись в районі Тирасполя, з дозволу військових кіл Антанти, перейшов на територію Румунії 4 квітня 1919 р. Згідно з умовою з румунською владою, Запорозький корпус мусів здати зброю, все жайно, яке румуни мали йому повернути після переїзду через територію Румунії в Галичину. Дійсно румунська влада перевезла Запорозький корпус до Галичини в район Заліщик, але зброї та військового майна не повернула. Військове жайно складалось з 140 ешелонів: 15000 рушниць, 80 гармат різного калібріу, до 70 кулеметів, 7,000.000 рушничних набоїв, 34.000 гарматних, 2.500 ручних гранат та величезної кількості всілякого військового спорядження".

"На початку травня 1919 року Українська Армія займала проти Червоної Армії приблизно такий фронт: Від Дністра по Збруч і до Волочиська, через Заславль до ст. Шепетівки та далі через Корець на північ від Рівного до Луцька.

Проти поляків: від Луцька до Сокала. Далі на південнішій лінії фронт Галицької Армії.

Червона Армія, вийшовши на Збруч, лінію колишнього кордону з Австрією, зупинила свій рух. Її сили були зосереджені в трьох групах на східному березі Збуруча: I-Кам'янецька, проти м. Скали, 2 - в Гусятині, 3 - у Волочиську.

На західному березі Збуруча проти цих груп стояли такі українські частини: I - в районі м. Скала - З стрілецька дивізія. 2- Грохи Гусятини - піший відділ, зміщений кількома сотнями частин Галицької Армії. 3 - Проти Волочиська - невеликий відділ, складений з різних частин, що відійшли після бою з району Проскурова.

Від Волочиска до Заславля на фронті були невеликі відділи повстанців.

В районі Шепетівка - Рівно - Крем'янець - Броди, на лівому крилі Української Армії було зосереджено решту сил УА, що складались з двох дивізій корпуса Січових Стрільців і з решти військ північного фронту, в загальній кількості до 8-9.000 багнетів.

Крім цього, на фронті проти поляків, від Сокала - Луцька і далі на північ стояла Холмська група в складі 5-6.000 багнетів при 15-18 гарматах".

/Олександер Удовиченко Генеральний Штабу Генерал-Поручник: Україна у війні за державність. 1917 - 1921. Вінниця 1954. Стор. 56, 57, 58/.

Директорія в складі С.Петлюри і А.Макаренка та кількох міністрів зосередилася в новій "столиці" місті Рівно /на Волині/, на території і в осередку Штабу Північно-Західного фронту, частини армії УНР, під командою отамана Володимира Оскілка.

Директорія і правительство, як відомо, не знайшли порозуміння і підтримки в трудових мас українських, але так само не знайшло ні порозуміння, ні підтримки в тих середовищах між якими опинилися і від яких сподівалися всякої підтримки. Характеристику тодішніх відносин "підданіків" УНР, так подає один з активних сучасників тих подій:

"Однак, не вважаючи на такий архи-поміркований, явно буржуазно-демократичний напрям політики нового правительства, українська дрібна буржуазія повела з ним рішучу боротьбу. Член Директорії П.Андрієвський просто не визнавав цього правительства, гуртуючи коло себе в Галичині бувших останківських міністрів і взагалі всіх незадоволених отаманів, бувших вищих урядовців і безробітних тепер буржуазних політичних діячів. Далі буде.

ІV. СЕСІЯ УНРади І ЩО ДАЛІ?

З преси відомо, що остання, IV сесія УНРади, відбулася в Мюнхені в дніх 19-21 березня 1957 року. На цю сесію не тільки не запрошено нових деяких партій та груп, які хотіли б там бути, але навіть вийшла з УНРади одна з тих, що кілька років там перебувала - ОУН /Організація Українських Націоналістів - нацистів, мельниківців/.

Українська еміграція по своїй соціально-програмовій і політично-державницькій структурі складається з таких секторів: 1 - монархістів, 2 - нацистів, 3 - демократів 4 - соціалістів і 5 - кобилки або поплентаців.

Сектор націоналістично-демократичний об'єднаний в організації, яка називається "Українська Національна Рада" - скорочено УНРада. Сюда входять такі українські національні партії /або партії українських націоналістів/:

УРДПБ - Українська Революційно Демократична Партія з лідером І. Багряним, УНДС - Український Національно Демократичний Союз з лідером М. Лівицьким, УНДО - Українське Національне Демократичне Об'єднання, УСП - Українська Соціялістична Партія, СЕСУ - Союз Земель Соборної України з лідером В. Доленком і ще деякі "партійки" з одним лідером і без "народу". Всі вони творять собою дрібноміщанську ліберально-парламентарну демократичну коаліцію.

Поза УНРадою таким чином залишилися решта секторів.

Сектор націоналістично-націоналістичний з такого стану річей дуже розгніався і заповів свій організований похід проти УНРади, навіть створив якось екзекутиву - комітет порозуміння всіх відламів ОУН: бандерівців, мельниківців, угаверівців і двійкарів. Цей "комітет" повстав перед сесією УНРади, щоб зробити пресію на демократичний сектор, щоб відчинити ширше двері до УНРади, яким увійшли б націоналісти-нацисти, та потім в ці самі двері виштурнути з УНРади всіх націоналістів-демократів.

Акція ОУН - "комітету" для цієї мети не вдалася, старі і витривалі прaporоносці УНРади добре знають теорію і практику обіцянок других і рішили трилати свої позиції в УНРаді міцно і непохитно далі.

Наше відношення до УНРади, УГВРади і інших "центрів" нашим читачам відоме з попередніх наших статтів і воно не змінилося в ніякому відношенню й пепер - воно негативне. Але ми широко гратулюємо сучасній демократичній коаліції в УНРаді за те, що нарешті воно позбавилися "демократів" з ОУН, партнера, який налягав тінню диктаторського тата - лізму і соціально-реакційного світогляду.

Тепер всі відлами ОУН заговорили про свою об'єднання, але зовсім не з тою метою, щоб об'єднатися в одну партію, тільки для того, щоб координовано вести акцію проти УНРади, як на внутрішньому так і на зовнішньому відтінках; щоб об'єднано шукати нових "приватних кіл" з інших середовищ, а не тих яких тримається УНРада; щоб об'єднано виступити за "новий календар"; щоб спільно повести акцію співпраці з польською еміграцією.

В Мюнхені існує відомий комітет "приватних кіл", для збереження і відбудови єдиної і неділілючої Московської тюрми народів, тепер під назвою СССР а в майбутньому невідомо з якою назвою і змістом. Головне завдання цих "приватних кіл", щоб зберегти цю тюрму і далі поневолювати Україну та інші народи. Однією боком, як та баба підвозиться на полудрабкові в сусіда, до цього "Комітету приватних кіл" притулилася й УНРада. Її функція дуже проста, як то ѿ м'єли (*Viscum alba L.*) на дереві.

З українською преси, особливо угаверівською і двійкарською, відомо, як пропагувалося співжиття і співпраця з другими нашими відівічими національно-державними ворогом - поляками. Навіть агітувалося за створення польсько-українського товариства чи комітету. Більшість української еміграції цю спробу засудила, і на деякий час ця акція притигла. Думаемо, що не надовго, бо тіж самі вже знову починають проте ж саме.

Мельниківці в цій акції відкрито не заангажовані, принайменні нічого не писала їх преса.

Бандерівці читували деякі польські шовіністично-імперіалістичні дурійки, незайманючи до них свого становища, або легенько, щоб не розгнівати польського Заглобу.

Створений порозумівчий "комітет" може перетворитися навіть в якусь "Раду", яка напевно зайде конкурентні відношення до УНРади, але головним завданням ставить, притулившись і собі до якогось комітету "приватних кіл" по відбудові Польщі в границях з перед другої світової війни, то дарма, що треба буде з політики самостійності пере-лицюватися на політику непередрішенства у відношенню до Польщі, як тепер УНРада до комітету "приватних кіл" у Монхені.

Сектор націоналістично-монархістичний - скоропадівці у гру цих двох компонентів не входять, іх передрішенська політика до єдиної і недільної Російської імперії відома з акту "гетьмана" П. Скоропадського з дня 14 листопада 1918 року, і на цьому акті вони тримаються й тепер. Вони тепер зажурені смертю іх "престолонаслідника" інженера Данила Скоропадського і їм не до політики других. Перед ними сьогодня дилема, як знайти собі свого Ділай Льму, бо "престол" опорожнився, а в монархістів без монарха, як у вулізку бджіл без матки - заводяться трутівки.

Сектор націоналістично-соціялістичний, до якого треба зарахувати УПСР - Українську Партию Соціалістів Революціонерів та УРДМ-Українську Революційно-Демократичну Партию з лідером Іваном Майстренком, займає до секторів демократичного, націстичного і монархістичного негативне становище, як до національно-непередрішенських і соціально реакційних середовищ. Політика цього сектора як в національно-державному-політичному сувереному і соборницькому так і в соціально економічному трудово-демократичному є позитивно перередрішеною і безкомпромісовою.

Сектор кобильчаний, чи то пак поплентацький, старається грati ролю "золотої серединки" у вахлярі поміж партійними середовищами, але з ним шкото не рахується, як безпрограмими, анархістично-безпринципними атаманами, навіть на короткий час. "Нейтральність" і "нейтральні" були найбільшими лихом в 1917-1919 роках, коли Україна змагалася до волі і навіть іх здобула. Тоді "нейтральні" - безпартійні засипичували улиці Києва лушпинням з союзників і проголосували свої "нейтраліти" а Московські більшевики загарбували Україну і розстрілювали не тільки тих, що боролися проти них але й "нейтральних". Нейтральність і безпартійність це наше найстрашніше лихо.

Наши еміграція є ідею частинкою великого цілого - трудового народу України. Національно-державні і соціально-господарські проблеми будуть ширші тільки на просторах сувереної і соборної України, еміграція може у звільненій Україні від окупантів в де-чому допомогти як технічна сила, але ніколи як організуюча та керівна сила. Це хай собі запам'ятати всі еміграційні "монархи", "вожді" і "президенти"! А тому разумно було б, коли б ці всі "проводи" перестали мріяти про свої пануючі ролі в Україні/яких ніколи не діждуть/ і старалися в власній самохороні зберегти сїбе від денационалізаційного і асигілляційного процесу в державах перебування та подбали про культурно-національні інституції та організації для збереження своєї еміграційної субстанції і для будущих років скитання. Замісце політиканства стати до праці на культичнім, шкільним і економічним відтінках, щоб захоронити своїх сінів і діньок, внуків і правнуків від денационалізації і асиміляції. Коли б цілі зайнялися УНРада, УГВРада, УККА, КУК, ПАУК і інші громадські, політичні і культурні організації та середовища, то справді виконали б велике національно-патріотичне діло для визволення України а потім і для вільної соборної України. Інакше в своїй суті і гризни еміграція загине і сліду не залишиться.

Найвищий час, щоб наша еміграція керувалася розумом і національно-державницькою рациєю, а не особистими чи гуртковими реакційно-деградуючими албіціями.

IV.сесія УНРаді нічого не змінила і нічого не прішесла.

С.Зеркаль.

НОВІ ВИДАННЯ.

В цій рубриці містяться тільки ті видання, що надіслані до редакції.

Е Л Ъ Д О Р А Д О. Збірник вибраних творів. В зміст входять твори: Івана Котляревського, Петра Гулака-Артемовського, Левка Боровиковського, Євгена Гребінки, Леоніда Глібова, Івана Франка, Бориса Грінченка, Володимира Салтіленка, Сергія Пильпенка, Івана Маніла і резку проф. П.О. Видало Видавництво "СВІТ", Нью-Йорк-Філадельфія 1956. Наклад 1300 примірників. 72 сторінок, гарного чіткого друку на гарній тутній папері. Обкладенка двобарвна і гарно оправлена. З друкарні А.Орла, в Перт Айбай, Н.Дж. Розмір 15 x 22 см. Ціна \$ 1.00. Допоручуємо нашим читачам і всім українцям. За книжкою звертатися на адресу: Mr. Ivan Manylo, 4635 N., 12 Street, PHILADELPHIA 40, Pa. U.S.A.

* * * * *

КВІТЕНЬ МІСЯЦЬ ПРИНОСИВ НЕШАСТЬ УКРАЇНІ.

24.IV.1646 р. Угорські римо-католицькі епископи, з дозволу папи римського і Австрійського цісаря, насильством довели Православну церкву на Закарпатті до Унії з Римо-католицькою церквою в Ужгороді.

21.IV.1785 р. Московська цариця Катерина роспустила завела на Україні кріпацтво, яке формально тривало до 19 лютого 1861 року.

17.IV.1847 р. заарештована Тарас Шевченка і відвезено до Петербургу. Допитування Шевченка проводилося під зверністю царя - самодура Миколи I.

29.IV.1918 року пуч ген. П.Скоропадського, який за допомогою німецької окупаційної армії і московських та українських чорносотенців і поміщиків, задріштував деяких членів Центральної Ради та членів Уряду, захопив владу в Україні в свої руки, щоб 14.XI. 1918 р. проголосити федерацію з Московськими одно-неділлями генералами і політиками по відбудові Російської імперії і монархістичного режиму.

29.IV.1919 р. отаман Північної групи військ Армії УНР - Володимир Оскілко, зробив пуч, щоб перебрати в свої руки владу УНР і проголосив себе головним отаманом військ УНР та веховним керівником УНР. Заміж не вдався і Оскілко мусів втікати під крило білої ворони, де неславно й згинув.

22.IV.1920 р. підписано злочинно-зрадницький договір з Польщею, яким С.Петлюра та А.Лінницький зректися в користь Польщі Галичину, Холмщину, Підляшшя, Полісся і частину Волині.

* * * * *

ЯК НАШІ ПАТРІОТИ РОЗУМІЮТЬ ВІЛЬНУ УКРАЇНУ. Один з "проводу" ОУН-и в газеті "Хлібороб", з дня 24.2.1957, робить запит: "Або уявім собі найсприятливішу для нас ситуацію - "завтра похід в Україну"? Приходимо в Україну вразбрід? Повторюю 1917-1920 і 1941-1944 роки?" Думка п.О.Байдуника справді "геніальна". Хтось з чужинців піде в похід на Україну і "об'єднаній" українській еміграції накомандує "завтра в похід!"... Залевняємо політика О.Байдуника, що хто з чужинців піде "визволяти" Україну то для себе а не для п.п.Байдуників, Андріївських, Бандер, Стецьків, Ільницьких, Ребетів і т.д., тільки для себе. Марні мрії - даремні надії! Вільна Трудова Україна визволиться без чужих танків, літаків і спадунів, а всяких "вождів", "провідників", "гетьманів" і "президентів" еміграційних так зустріле в 1941-1944 роках. Трудова Україна потребує інтелектуальних і практичних робітників, а не паразитів - трутнів. С.П.

О Г О Л О Ш Е Н И Я .

Видавництво "Українське Громадське Слово" в Новому Йорку хоче видати друком /членка-ми/ Першим виданням з рукопису книжку: Д-р Соціологій Микита Юклювич Шаповал -

Г Е Т І М А Н ЩИ НА І ДИРЕКТОРІЯ.

ЗМІСТ: I/ Розгон Центральної Ради. 2/ Марні спроби. 3/ Український Національно-Державний Сосіз. 4/ Український Національний Союз. 5/ Згіна Президії УНСокзу. 6/ Зутріч ген. П. Скоропадського з ген. П. Красновим. 7/ Відкриття Українських Університетів в Києві і в Каг'янці-Подільському. 8/ Національні сили готовляться до повстання. 9/ "Військова Комісія" і "Закордонна Комісія" УНСокзу. 10/ Політичні акції. II/ Секретне засідання УНСокзу. 12/ Нелегальщина і гра в "схованку". 13/ Поїздка ген. П. Скоропадського і Ф. Лізогуба до Берліну. 14/ Революція в Німеччині і федерація ген. П. Скоропадського з московськими генералами для відновлення Росії - імперії. 15/ Засідання Головної Ради УНСокзу і вибір Директорії. 16/ Одотавка Кабінету міністрів. 17/ Закінчення. Розмір книжки: 250.000 знаків, з ілюстраціями.

В цій книжці читачі і історики знайдуть історичної державної вартості: матеріали активного революціонера борця за волю Українського народу та державного будівничого Української Народної Республіки в 1917 - 1919 роках, а на еміграції творця небутніх історичних культурно-національних цінностей: школ, видавництв, багатьох праць виданих друком та багатьох рукописів великих творів, що ждуть на видання.

Видавництво не може з власних засобів ці праці і матеріали видати друком, тому цим шляхом звертається до українських громадян читачів і тих ВП-меншенні, що мають бажання, складати на видання першої книжки свої пожертви або позички.

Книжка своїми даними матеріалами актуальна тепер і для найбутніх поколінь. В ній подані спогади організатора повстання М. Ю. Шапovala проти "гетьманування" ген. П. Скоропадського. Єдино на світі не відомих досі подій і фактів.

Зацікавлені у виданню цієї книжки видавництва і особи просимо звертатися листовно на адресу "Українського Громадського Слова".

ПЕРЕДПЛАЧИТЬТЕ, КУПУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ ЖУРНАЛ "УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО" ТА КНИЖКИ:

1. Григорій Никифор - Українська боротьба за державу в 1917-1920 рр. Чому українці не вдержали своєї держави.....	\$ 0.60
2. " " Поляки на Україні. Польсько-Українські відносини.....	" 0.65
3. " " Підстави української незалежності політики.....	" 0.60
4. " " Українська національна вдача.....	" 0.60
5. " " Основи націоналізму.....	" 0.60
6. " " Соціалізм та національна справа.....	" 0.50
7. Завзятий Іван-Блудний син.....	" 2.00
8. Богацький П., Шаповал М., Івотко А. - "Українська Хата" 1909-1914 р.р. Спогади про видання журналу "У.Х".	" 1.00
9. Шаповал Микита - Схема життєпису. Автобіографічний шкіц, від народження до 15 лютого 1919 року.....	" 1.00
10. Зеркаль Сава, інж.-Національні і релігійні відносини на Закарпатті.....	" 1.00

Передплату на "Українське Громадське Слово" і замовлені книжки з поданого цінника просимо посыкати на адресу "УГСлова".

Умови передплати "УГСлова": на рік \$ 3.50, на півроку \$ 1.80, поодиноке число \$ 0.30. В інших державах по курсу американського долара, країни передплатника.

Наша адреса: Ukrainian Community Word, P.O.Box 103, Brooklyn 25, N.Y. USA.
